

DM MAGAZIN

Jogunk a méltósághoz

Sokszor azt gondolom: a szállodavezető, a mérnök vagy az esztergályos munkája mindennél érdekesebb, máskor a szövőnő fürge ujját kívánom magaménak. Elképzelem, milyen lenne, ha parancsolhatnék több száz léoerős gépeknek; megtanulnék hegeszteni, vagy végigvinném csúcsforgalomban a csuklóbuszt. Ha tanár lennék, mire nevelném a csintalan kolyókhadát? A jogászok szerepköreit végiggondolva oda jutok: jogom van magammal elhitetni, ez is lehettem volna, választhattam volna mást is, s mert végiggondolom a lehetséges utakat — megannyi lehetőség volt, vagy ma is az —, megnyugodva mondhatom: biztosan volna néhány feladat, amit szívesen csinálnék, de maradok.

Igéretem, nem munkám dicsérete következik, s amit eddig — játszva a gondolattal — végigszóroltam, nem szerénytelenség, sőt: akár a megkívánt munka tisztelte is.

Mindenki játszhat a gondolattal, megengedem: van, aki keseregve, mert már késő választani, pályát módosítani, vagy: nem kap képzettségének megfelelő állást (mármint nem kap Szegeden, vagy Budapesten, csak másutt, ahova nem vágyik). Más meg heytikén odavághatja: „Nem becsülnék? Továbbálok. Kapkodnak értem másutt!”

Persze, hogy van, aki nem találja meg azonnal a helyét, s tovább is áll (akár kevesebb pénzért is), más meg örül rendületlen, ereje kopásáig egyhelyütt (sérelmet, prémiumelmaradást nem emlegetve).

Apám, túl a hatvanon, s nyugdíjas éveit elején, még mindig emlegeti: de szerettem volna gépészmérnök lenni! S hogy mi válhatott volna belőle, elég csak bekukkantani barkácműhelyébe, elég csak szellemes kis masinát szemügyre venni. Mondjam-e, hogy munkáját — azt a mást — becsülettel végezte, de sosem érezte, hogy megtalálta a helyét az életben.

Keressük azt a munkát, ami a legtöbbet nyújtja számunkra. Önbecsülést és mások elismerését — vagy talán egyiket se, de önmagunk megvalósítását érezhetjük általa.

Hangos a világ az emberi jogokról való vitától. A „harmadik kosár” szimbólum lett Helsinki óta, s az a másik világ, amely kampányt indított az emberi szabadságjogok állítólagos megsértéséről a szocialista tábor ellen, s amely a szabadságjogok védelmezőjének mezében tetszeleg — nem tud munkát adni saját polgárai millióinak.

Az idei tavasz statisztikái szerint a jóléti államoknak nevezett fejlett tőkés országokban a 20 milliót is meghaladta már a munkanélküliek száma.

Igaz, amikor az emberi jogokról beszélnek, ezt elfelejtik közbe sorolni. S ha mégis, a munkához való jogot lemezeltetik a mérhetőség jogára, a munkaalkalom jogára, s azt próbálják nekünk szegezni: a munkanélküli segély néhány országban még több is lehet, mint néhány munkakörben a kereset a szocialista országokban.

Nem kell ellenérveket se felsorolni: az ember nem született arra, hogy eltartsák, mint egy állatot.

Nem is oly régen, szinte híhetetlen, hogy csak három évtizede, nálunk is a kenyérért, életük fenntartásának jogáért harcoltak a munkások: a „három 8-as” megvalósításáért, a 8 óra munka, 8 óra pihenés, 8 óra szórakozás, szabad idő jogáért. A kizsákmányolás által meghatározott társadalmi viszonyokban ma is ezzel a tartalommal él a harc, a munka a megélhetés lehetőségével egyenlő.

A munka az élet lehetősége — de nálunk a kiteljesedés lehetősége! Az ember leghumánusabb tevékenysége által teljesedhet ki, az alkotó, dolgozó ember érezheti magát igazán embernek. Láttak már gyermeket örvendez-

ni, elkészült homokvárával dicselkedni? „Mérnök lesz, építész!” — mondhatja boldogan szülője, s itt, most, nálunk az lehet, ha lesz rá tehetsége, akarat.

Nem tudok szabadabb társadalmat elképzelni, mint ahol nem kell reszketni a munka elvesztéséért, ahol nincs elember-telenítő létbizonytalanság, ahol nem mások eltaposásával kell egzisztenciát teremteni. Ahol arra biztatnak tömegeket: tanulj, hogy több választási lehetőség legyen! Taníttáds gyermeked, hogy bármilyen, képességének megfelelő, kiteljesedéséhez alkalmas pályára mehessen.

Sokszor feltesszük ma a kérdést: becsüljük-e eléggé jogaink legszebbiket? Értékeljük-e, hogy nem írott, de élő-eleven jog nálunk az emberi jogok legmagasabbika, amit de sok helyen deklarálnak, s megvalósítani nem tudnak! Igen, néha azt is elszóroljuk, nem kellene-e néhány emberre ráijeszteni (tudjuk, kikre!), hogy felébredjenek: a munka tényleg munkavégzés legyen, mert a munka az egyén kiteljesedésének joga, de a közösség előrehaladásának záloga is! Eppen csak érintőlegesen, hiszen elemezni naphosszú idő is kevés lenne: biztos, hogy abban az emberben van csak hiba, aki könnyedén „továbbrepül”, aki nem tud megkötődni? Állást adni még nem jelenti azt, hogy értelmes, szép munkát adtuk. Hogy hasznosnak, vagy feleslegesnek érző magát valaki munkájában, nemcsak rajta, a munkavállalón múlik. Ha gyárkapu, irodán belül marad valaki értelmes munka nélkül (válik „munkanélkülivé”), a felelősség ugyanakkora, mintha nem volna hol felvennie a fizetését. Nincs az a cinizmusrá hajló ember, akit nem lehetne munkája által megsérteni. Nem ünneprontó szavak ezek, a jog, az alkotmány ünnepe sem — az ember legmélyebb, legelcsőbb vágya, hogy munkájával szerzhessen elismerést, rangot, emberi méltóságot.

Büszke vagyok, amikor azt olvasom, hallom, hogy 38 éves korában tanszékvezető egyetemi tanárrá neveztek ki valakit, vagy 17 éves korában művezető lett egy kitűnő szakmunkás. Mert szokatlan talán, de bizonyító ereje van: a tehetség nem marad véka alatt, s mert arra biztat ezeket, hogy magukból mindent kihozzanak.

Keressük helyünket az életben, önbecsülésünket, s mások elismerését.

Egyensúlyunkat. Emberi méltóságunkat. Meg is találhatjuk.

A munkához való jog az emberi jogok legszebbike, legmagasabbika, s a szocialista társadalom alapvető, megtámadhatatlan realitása.

Érezzük-e hát, a benne feszülő erkölcsi kötelességet is?

Megannyi lehetőségünk adva van — hogy önmagunkra találjunk, értelmes, tartalmas s a szó legnemesebb értelmében gazdag életet éljünk.

SZÓKE MÁRIA

Váci Mihály

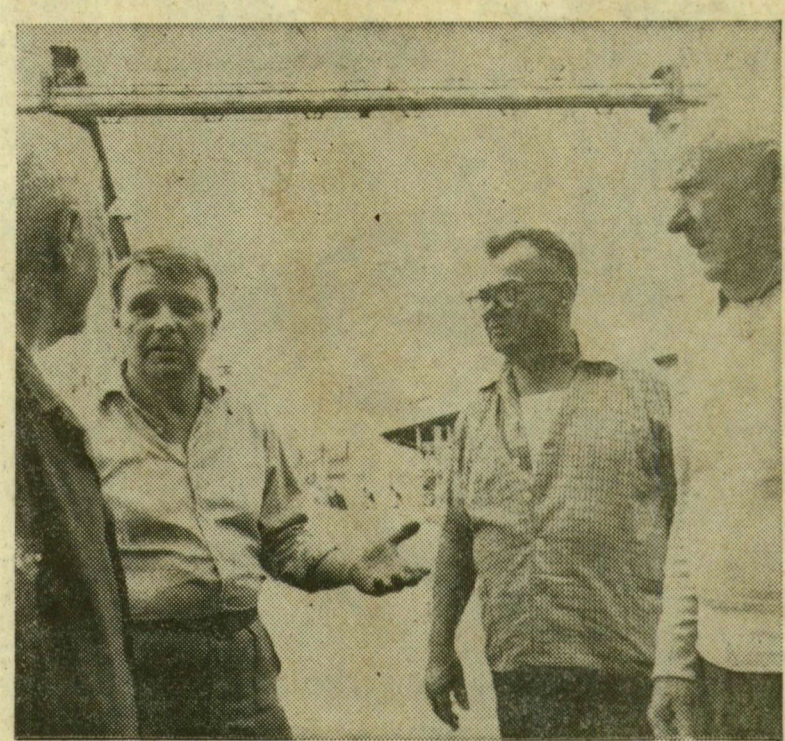
Mindig délelőttös műszakban, reggel 6-tól délután 2-ig dolgozik a szegedi Vas- és Fémipari Szövetkezeten Katona Gyula hőkezelő, az edzőkemence mellett. Neki azért „állt be” a korai kezdés, hogy a délutánjai, az estei megmaradjanak a móravárosi Hazafias Népfrent körzeti bizottságának, amelynek titkári tisztét tölti be. Ilyen tisztségben a legfiatalabbak közé tartozik. Nem a felszabadulás után született ugyan, de akkor került iskolába, amelynek szellemét lassan áthatotta a szocialista emberré formálás tananyagában és tanítási módszerben.

Senki sem születik közéleti szereplésre. Azzá lenni nagy előiskolákon kell átvergődni az életben. Talán éppen úgy, ahogy Katona Gyula esetében is történt. Mai munkahelyén 23 éve dolgozik. Ott volt ipari tanuló is. Fémöntőként szabadult, és később mestervizsgát is tett a szakmájából. Nem akarta magát önállósítani, kisipart kérni. Csupán a tanuláért verekedte át magát, a több tudásért. Megérte-e neki egy másik, az övével nem könnyebb szakmába lépni, a hőkezelés fortélyát is megtanulni, az állandóan 50-60 Celsius-fokot árasztó elektromos edzőkemencét dirigálni? Ezt a kérdést még nem tette fel önmagának. Először én kérdeztem meg tőle.

— Mindkettő szép, felelősségteljes szakma. Szerszámokat, a gépgyártáshoz szükséges tartozékokat edzeni és tudni, hogy azok nagy része külföldre kerül, a magyar szövetkezeti ipar termékéket, boldogító tudat. A fémöntőben is szerettem dolgozni. A Gábor Áron szocialista brigád vezetője voltam, amikor a pártszervezet akkori titkára megkért, hogy vállaljak társadalmi munkát a móravárosi népfrentban, legyek aktív, és képviseljem ott a szövetkezet színeit is. Nem húzódoztam a felkéréstől. Az aktív idegen szóról is sejtettem, hogy olyan mindenes, apró, de mozgalmas munkát jelent. Csak egytől tartottam: ott legyek én próféta, ahol születtem, Móravárosban? Mindenkit ismerek ott, a velem egyvásárakat és az idősebbeket, meg az utánam születetteket.

— Akkor téged is ismernek, fiam, és ha az a véleményük, mint nekünk a munkádról, ember mivoltodról, akkor örülni fognak neked, és nyerne veled — kapta az útra indító választ Katona Gyula. Közel két esztendő mozgalmi munkája volt mögötte, amikor a móravárosi népfrent akkori titkára, Király József tanár Tarjánba költözött. Kötődése a móravárosiakhoz így objektive meglazult, ha nem is szakadt el. Új titkárt kellett választani. A szavazás egyhangúan Katona Gyulára esett. Ismét meghökkent. Most meg attól, hogy ilyen magas szinten még nem végzett társadalmi munkát, hiszen most már neki kell legtöbbet beszélni, mozgósítani, vezetni a várospolitikái, az egészségügyi, a társadalmi, a nők helyzetével foglalkozó munkabizottságokat. S neki családja, édesanyja, felesége és két nevelendő kislánya van. Mikor tud majd közöttük lenni, ha elnyeli

Hazájában „próféta”

Acs S. Sándor felvétele

Beszélgetés a szaktársakkal a munkahelyen. Képünkön, balról jobbra a második: Katona Gyula

a sok megbízatás, egy egész városrész gondja, baja? Mert kihez kopogtatnak be először ügyesbajos dologgal? A népfrenttitkárhoz.

Latolgatta: mondja most szemükbe, hogy hiába szavaztak neki bizalmat? Okozzon nekik csalódást? Nem! — fogadta meg magában. Szinte egy emberként állt melléje nehéz perceiben a kerületi pártszervezet, tanácsagok, a munkabizottságok, hogy erejét megsozzorozzák. Sokan segítenek neki azóta is, a Gép utcából Szűcs János és felesége, pedig azoknak is három kisgyermekük van; a Szel utcából Sánta Sándorné, a MÁV művelődési ház gondnokja, Keller Ernő és felesége, a Móra utcából; Teledi Ferenc nyugdíjas; dr. Török László körzeti orvos; Hofgesang Péter, a Hazafias Népfrent városi bizottságának alelnöke; Bors István tanácsag, és sorolhatnám a neveket még hosszan.

A tavasszal időszakos tanácsagi választást írtak ki a megüresedett helyekre Móravárosban is. A körzeti népfrent titkárával az élen elő is készítették a választást, meg voltak a jelöltek is. A népfrent városi bizottsága is jelölt: Katona Gyulát, aki végül is tanácsag lett, legnagyobb meglepetésére.

— Most még kevesebb jut majd belőlem a családomnak — morfondírozott.

— Majd én is segítek, csak dolgozz nyugodtan, kislányom — bátorította otthon az édesanyja, aki addig is pátyolgatta két kislányát. A feleség, aki pénztáros a Dugonics téri élelmiszerüzletben, szintén a férje mellé állt. Nem korholta, hogy újabb fel-

adatot vállalt magára. Segít is neki, amiben tud. Helyette is többet van a gyerekekkel, az otthoni munkából kevesebbet hagy a férjére.

A maga területén Katona Gyula a párt szövetségi politikájának végrehajtója, pedig nem is párttag még. „A dolgozók legjobbjai kerüljenek a népképviseleti szervezetekbe” — mondta ki az MSZMP XI. kongresszusa, és Katona Gyula ezt a törekvést példázza személyében. Amikor beszélgettem vele, kerestünk közös ismerősöket a munkahelyén. Mondtam a neveket: Sója László vas-esztergályos, Zombori András marós. Nekik, a tapasztalt szakmunkásoknak mi a véleményük róla, hiszen a szemük láttára nőtt fel?

— Nem gondolnám, hogy csalódtak volna bennem eddig — mondta elfogódottan, és olyan tisztelettel bácsizta őket, pedig 50 évesek még, hogy én is meghatótam nemzedékembeli, egykor kenyerestársaim megbecsülésén.

Igy már értettem, miért tud „próféta” lenni szűkebb hazájában, Móravárosban Katona Gyula. A nála idősebbek nyomdokain haladva megérti a mai fiatalokat is, érdekeltté teszi őket a közösségért végzett munkában. Mert mi mással lenne magyarázható, hogy például amikor közlekedési fórumot rendeztek, a városi tanács mérnökei ismertették Szeged közlekedési rendjét, a jövő terveit, akkor annyian jöttek össze Móravárosból, hogy a Kolozsvári téri Gagarin iskola tágas zsbongójában férték csak el. Be is nyújtották igényüket Móravárosra. Autóbuszjáratot kérnek a Veresács, a Gólya, a Szel utcába. Ilyen népesek a tanácsagi beszámolóik is. Szinte nem tudták kielégíteni a lakosságot — akkora volt a lelkesedés —, amikor facsemetét ültettek a Kolozsvári tere, a Hajnal, a Rákóczi, a Gép és más utcákba, utána meg kétezer tő virágot palántáztak el. A népfrenttitkár lakásáról — ahová a városgondnokság szállította le — vitték el a virágokat. Ilyenformán bejáratosak hozzá választói, és minden más dolgot is bekopogtatnak az ajtaján, amely nyitva áll mindenki előtt. Előtte is nyitott egy kapu, amelyen eddig, mert nem bízták, szerénységéből nem kopogtatott. Munkahelye pártszervezetének egyik vezetőségi tagja, Megyeri István éppen a napokban szól neki, hogy szívesen látnák a párttagok sorában, és számfának is rá.

LÓDI FERENC

Építs tetőt!

Az alapot mélyre lerakták. Te emeld rá falakat. Reád dölne, ha nem folytatnád. Eltetemet, amit abba hagysz.

A ház azé, aki betetőzi. Másra hagynád? — Majd kizavár! Mire építsz? — tied az ősi telek, s mit raknál rá — a fal.

Tető fölé! — ha gerendának magad feszülsz is — magasan. Csak építsz? — Foglald el hazádat, mert gurcölhetsz benn hontalan.

Építsd magad: — egymásbailló kegyetlenül kiszámított, egymást égre tartó, feszítő gondolatból boltozatot.

Építsd magad: — akár a kristály rendeződik tökéletes, belül ható törvényre tisztán: — jövője rég örökletes.

Építsd világot: — lenni a mélyben tervezni lombját a gyökér: tudatos rendszere készen, mire győztesen fénybe ér.

Építsd magad — mint csont a testben — észrevétlenül: — a szervezet köröd rendeződik —, s te csendben örök jövőd így szervezed.

Csak annyi fégy, mint a kés éle. Ne látsz, ne légy, helyet ne kérj. — A bajban ott leszel a kézben, s ha szegésre kész a kenyér.